

EUROOPA KOHTU OTSUS
18. märts 1997*

[...]

Sadamaettevõte – Saastamise vältimine – Seaduslik monopol – Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

Kohtuasjas C-343/95,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Tribunale di Genova (Itaalia) esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Diego Calì & Figli Srl

ja

Servizi Ecologici Porto di Genova SpA (SEPG)

eelotsust EÜ asutamislepingu artiklil 86 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president G. C. Rodríguez Iglesias, kodade esimehed G. F. Mancini, J. L. Murray ja L. Sevón, kohtunikud C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn (ettekandja-kohtunik), C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet, H. Ragnemalm ja M. Wathelet,

kohtujurist: G. Cosmas,

kohtusekretär: ametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Diego Calì & Figli Srl, esindaja: advokaat F. Bruno, Genova,

- Servizi Ecologici Porto di Genova SpA (SEPG), esindajad: advokaadid V. Afferni, M. Bucello, E. Cavallari ja G. Schiano di Pepe, Genova,

- Itaalia valitsus, esindaja: välisministeeriumi diplomaatiliste erimeelsuste osakonna juhataja professor U. Leanza, keda abistas riiklik esindaja P. G. Ferri,

- Saksa valitsus, esindaja: liidu majandusministeeriumi kõrgem ametnik Ernst Röder,

- Prantsusmaa valitsus, esindajad: välisministeeriumi õigusosakonna asedirektor C. de Salins ja sama ministeeriumi asjur R. Loosli-Surrans,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: Treasury Solicitor's Departmenti ametnik S. Braviner ja *barrister* N. Paines,

- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: õigusnõunik G. Marengo ja õigustalituse ametnik F. Mascardi,

võttes arvesse kohtuistungil ettekannet,

olles 15. oktoobri 1996. aasta kohtuistungil ära kuulanud Diego Calì & Figli Srl, esindaja: F. Bruno; Servizi Ecologici Porto di Genova SpA (SEPG), esindaja: G. Schiano di Pepe; Itaalia Valitsuse, esindaja: P. G. Ferri; Prantsusmaa valitsuse, esindajad: C. de Salins ja R. Loosli-Surrans; Ühendkuningriigi valitsuse, esindajad: J. E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, ja N. Paines; ning komisjoni, esindaja G. Marengo, suulised märkused,

olles 10. detsembri 1996. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 12. oktoobri 1995. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. oktoobril 1995, esitas Tribunale di Genova EÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kolm eelotsuse küsimust asutamislepingu artikli 86 tõlgendamise kohta.
- 2 Kõnealused küsimused esitati Diego Calì & Figli Srl (edaspidi Calì) ja Servizi Ecologici Porto di Genova SpA (edaspidi SEPG) vahelises vaidluses, mis käsitleb seda, et Calì peab maksma SEPG poolt Genova naftasadamas osutatud ennetavate saastetõrjeteenuste eest.
- 3 Põhikohtuasja asjaolude esinemise ajal haldas Genova sadamat Consorzio Autonomo del Porto (edaspidi „CAP”), ning tema asemele astus 1994. aastal Autorità portuale (sadama valdaja). CAP oli avalik-õiguslik asutus, kellele olid õigusaktides antud nii halduslikud kui majanduslikud funktsioonid seoses sadama juhtimisega.
- 4 CAPI president kiitis valitsuse esindajana 1. juuli 1986. aasta määrusega nr 14 heaks Genova-Multedo naftasadama sadamapolitsei ja julgeolekut käsitlevad õigusnormid
- 5 CAPI president muutis 23. augusti 1991. aasta määrusega nr 32 kõnealuseid õigusnorme, luues kohustusliku järelevalve- ja kiirreageerimisteenistuse, mille eesmärk on kaitsta merepiirkondi süsivesinike juhuslikust merre voolamisest tuleneva saaste eest.
- 6 Teenistus on määruse nr 32 artiklis 1 määratletud järgmiselt:

“Teenistus vastutab järgmiste ülesannete ja sekkumismenetluste eest:

a) vee pidev jälgimine randuvate või kai külge kinnitatud naftatankerite tõttu, et saaks viivitamata kindlaks teha ettekavatsetud või hooletusest tulenev süsivesinike või muude saasteainete merre voolamise oht,

b) laevalt või maismaalt lähtuva reostuse korral, mis leiab aset lastimis- või lossimistoimingute ajal või muudes olukordades:

1) pädevatele asutustele viivitamata teatamine vahejuhtumist, esitades kogu vahejuhtumi hindamiseks kasuliku teabe;

2) kõikide vajalike ja asjakohaste meetmete õigeaegne võtmine merre voolamise ja sellega seotud riskide vaos hoidmiseks ning merre voolanud ainete kõrvaldamiseks ja/või ohutuks muutmiseks ning vee täielikuks puhastamiseks, kohustades saastajat kandma seeläbi tekkinud kulud.”

- 7 30. augusti 1991. aasta seadlusega usaldas CAPI president usaldas kõnealuse teenistuse ainukontsessiooni kujul SEPG hooleks.
- 8 CAPI president kinnitas 30. augusti 1991. aasta seadlusega nr 1191 tariifid, mida SEPG-l lubati kohaldada seoses kõnealuse teenusega laevade suhtes, mis kasutavad naftaterminali rajatisi. Kõnealused tariifid kehtestati vastavalt laevade tonnaažile, veetavatele kogustele ja sekkumise kestusele.
- 9 Calì, kes vedas naftakeemiatooteid kolmandatele osapooltele meritsi tankerites, kasutas 1992.-1994. aastal mitmel korral Genova-Multedo naftasadamat toodete, sh atsetooni, lastimiseks ja lossimiseks.
- 10 Calì ise toiminguid ei teostanud, vaid neid teostas tasu eest sadamaettevõtte Porto petroli di Genova SpA. Kasutatud laevadel olid saastetõrjeseadmed ja –süsteemid.
- 11 SEPG esitas Calìle arved kogusummas 8 708 928 Itaalia liiri Calì eest teostatud saastevastaste järelevalvemeetmete eest. Viimatinimetatu keeldus neid tasumast põhjusel, et ta ei olnud iialgi taotlenud seda liiki teenuseid ega kasutanud neid Genova naftasadamas teostatud toimingute käigus.
- 12 SEPG sai 22. detsembril 1994 Tribunale di Genova't määruse, milles kohustati Calìd tasuma vaidlustatud arved.
- 13 Kõnealuse määruse vaidmenetluse käigus peatas Tribunale di Genova menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas on olemas “ühisturus või selle olulises osas turgu valitsev seisund” siis, kui riikliku sadamavaldaja moodustatud osauhingut kohustatakse osutama ja kui see tegelikult osutab kõnealuselt valdajalt saadud halduskontsessiooni alusel ainuõiguslikult naftasaaduste lastimisele ja lossimisele spetsialiseerunud sadamasektoris “saastevastase järelevalve” teenust, ning kui nimetatud osauhing nõuab kõnealuse teenuse kasutajatelt, s.t kõneluste toimingute teostamiseks kail silduvatelt laevadelt, sisse asjaomase tasu, mille sadama valdaja on ühepoolselt kehtestanud laeva tonnaaži ja lastitud või lossitud koguse põhjal?

2. Võttes arvesse esimeses küsimuses kirjeldatud olukorda ja kui on ühisturus või selle olulises osas turgu valitsev seisund, kas siis kuritarvitatakse eespool nimetatud “turgu valitsevat seisundit” asutamislepingu artikli 86 tähenduses, eelkõige punktides a, c ja d, ning kas on vastavaid tavasid, mil teenuse ainukontsessiooni omav ettevõtte (isegi kui see põhineb kontsessiooni andnud asutuse otsusel) nõuab sisse tasud:

- mis on kohustuslikud ja ei sõltu sellest, kas osutatakse tõhusat järelevalve- ja/või sekkumisteenust, ja mis nõutakse kehtestatud lepingutingimuste kohaselt sisse üksnes seetõttu, et laev sildub Porto petrolis ning lastib/lossib nii naftasaaduseid kui ka keemia- ja naftakeemiatooteid;

- mille summa sõltub ainult laeva tonnaažist, toote kogusest ning toimunud sekkumise korral ka selle kestusest, kuid mitte toote liigist, kvaliteedist ega reostusvõimest;

- mis seetõttu, et need kehtestatakse üksnes laevadele (mida lastitakse ja lossitakse vaid passiivselt), ei mõjuta neid isikuid, kes vastutavad vajalike tehniliste toimingute teostamise eest (antud juhul Porto petroli di Genova SpA ning toote lastijad/vastuvõtjad), millest ilmneb, et isik, kes vastutab saastetõrjeteenuse kulude kandmise eest, ei ole sama mis saastamise eest vastutav isik;

- mida makstakse teenuse eest, mis ei ole vajalik laeva lastiks oleva toote liigi tõttu ja/või seetõttu, et laeval on oma lastitava või lossitava toote tüübi jaoks kohandatud saastetõrjeseadmed ja –süsteemid;

- mis tähendavad seda, et laev vastutab lisaks lastivedaja ja sadamat haldava äriühingu vahelises lastimislepingus sätestatud tasudele rahaliste kohustuste ning sellega seotud lisakulude eest, millel ei ole mingit praktilist seost lepingu esemega.

3. Kui esimeses ja teises küsimuses kirjeldatud olukordades on üks või mitu sellist käitumisviisi, mis kujutavad endast asutamislepingu artiklis 86 nimetatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamist ettevõtte poolt, kas see võib mõjutada kahjulikult Euroopa Liidu liikmesriikidevahelist kaubandust?”

- 14 Selleks, et vastata turgu valitseva seisundi olemasolu käsitlevale esimesele küsimusele, tuleb kindlaks teha, kas põhikohtuasjas käsitletud tegevus, mida SEPG teostab, jääb asutamislepingu artikli 86 kohaldamisalasse.
- 15 Selliseid tegevusi teostatakse avalik-õigusliku asutuse poolt SEPG-le antud ainukontsessiooni alusel.
- 16 Asutamislepingu konkurentsisätete võimaliku kohaldamise osas tuleb teha vahet olukorral, kus riik teostab avalikku võimu, ja sellisel olukorral, kus ta teostab tööstuslikku või kaubanduslikku laadi majandustegevust, pakkudes turul kaupu või teenuseid (kohtuasi 118/85: komisjon vs. Itaalia, EKL 1987, lk 2599, punkt 7).
- 17 Seetõttu ei ole tähtis, kas riik tegutseb otse riigi haldusalas oleva asutuse vahendusel või sellise asutuse kaudu, kellele ta on andnud eri- või ainuõigused (eespool viidatud kohtuasi 118/85: komisjon vs. Itaalia, punkt 8).
- 18 Selleks, et teha vahet käesoleva otsuse punktis 16 nimetatud kahel olukorral, on vaja uurida avalik-õigusliku äriühingu või asutuse, kellele riik on andnud eri- või ainuõigused, teostatud tegevuste laadi (eespool viidatud kohtuasi 118/85: komisjon vs. Itaalia, punkt 7).
- 19 Selles osas ilmneb eelotsusetaotluse ja esimese küsimuse sõnastusest, et põhikohtuasjas käsitletakse tasu, mille Calì peab maksma SEPG teostatud saastetõrjajärelevalve eest seoses Calì veetud atsetoonitoodete lastimise ja lossimisega Genova naftasadamas.

- 20 Peale selle on üldteada, et põhikohtuasja vaidluses ei käsitleta tasude sissenõudmist selliste SEPG meetmete eest, mis olid hädavajalikud lossimis- või lastimistoimingute käigus tegelikult tekkinud saaste tõttu.
- 21 CAPI presidendi eespool nimetatud määruse nr 32 artiklis 1 tehakse lisaks selgelt vahet järelevalvel, mille eesmärk on saastet vältida, ning saastumise tõttu võetud meetmetel, ning määruse artikli 1 punkti b alapunktis 2 on sätestatud, et saaste tekitamise eest vastutavad isikud peavad kandma vajalikest või asjakohastest meetmetest tulenevad kulud.
- 22 Saastevastane järelevalve, mille eest SEPG Genova naftasadamas vastutas, on avalikest huvidest lähtuv ülesanne, mis kuulub riigi peamiste ülesannete hulka seoses merepiirkonna keskkonnakaitsega.
- 23 Selline järelevalve on oma iseloomu, eesmärgi ja seda reguleerivate eeskirjade kaudu seotud keskkonnakaitset hõlmavate ülesannete täitmisega, mis on tavaliselt riigiasutuste ülesanne. See ei ole majandustegevus, mis õigustaks asutamislepingu konkurentsisätete kohaldamist (kohtuasi C-364/92: SAT Fluggesellschaft vs. Eurocontrol, EKL 1994, lk I-43, punkt 30).
- 24 See, et SEPG kehtestab tasu ennetava saastetõrjajärelevalve eest, on lahutamatu osa tema sadama mereala järelevalvetegevusest ning see ei saa mõjutada kõnealuse tegevuse õiguslikku kvalifikatsiooni (eespool viidatud kohtuasi C- 364/92: SAT Fluggesellschaft vs. Eurocontrol, punkt 28). Peale selle, nagu on nimetatud käesoleva otsuse punktis 8, on riigiasutused SEPG kohaldatavad tariifid heaks kiitnud.
- 25 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et EÜ asutamislepingu artiklit 86 tuleb tõlgendada selliselt, et kõnealuse artikli kohaldamisalasse ei kuulu saastetõrjajärelevalve, mille teostamise on liikmesriigi naftasadama riigiasutused usaldanud eraõigusliku asutuse hoolde, isegi kui sadama kasutajad peavad tasuma selle tegevuse rahastamiseks ettenähtud maksu.
- 26 Võttes arvesse esimese küsimuse vastust, ei ole vaja vastata teisele ja kolmandale küsimusele.

Kohtukulud

- 27 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Itaalia, Saksamaa, Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi valitsuste ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Tribunale di Genova (Itaalia) esitas talle oma 12. oktoobri 1995. aasta otsusega, otsustab:

EÜ asutamislepingu artiklit 86 tuleb tõlgendada selliselt, et kõnealuse artikli kohaldamisalasse ei kuulu saastetõrjärelevalve, mille teostamise on liikmesriigi naftasadama riigiasutused usaldanud eraõigusliku asutuse hoolde, isegi kui sadama kasutajad peavad tasuma selle tegevuse rahastamiseks ettenähtud maksu.

Rodríguez Iglesias

Mancini

Murray

Sevón

Kakouris

Kapteyn

Gulmann

Edward

Puissochet

Ragnemalm

Wathelet

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 18. märtsil 1997 Luxembourgis.

Kohtusekretär
R. Grass

President
G. C. Rodríguez Iglesias